

Arkeol. 282/5.8.2013

Turku II

Porthaninpuisto

Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2011

Kaivausraportti

Elina Saloranta, Sonja Hukantaival, Virva Lompolo ja Heidi Martiskainen

Turun museokeskus 2012

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohde: Turku Porthaninpuisto

Kaupunginosa: I

Tutkimuksen laatu: Kaupunkiarkeologinen pelastuskaivaus

Kohteen ajoitus: 1700-luku – vuosi 1827

Kantakartan lehti: XVIII:9 (1)

Koordinaatit Turun kaupungin järjestelmässä: XTURKU=105168.07, YTURKU=70357.83

ETRS-GK23-tasokoordinaatisto: XGK23=6704557.16, YGK23=23460099.61

KKJ- peruskoordinaatit: p = 6705163.47, i = 1570360.98

KKJ-yhtenäiskoordinaatit: p = 6713798.51, i = 3240266.09

Yleislehtijako 104312

Maanomistaja: Turun kaupunki

Tutkimuslaitos: Turun museokeskus

Tutkijat: Sonja Hukantaival, Virva Lompolo, Heidi Martiskainen, Elina Saloranta

Kaivauksen valvoja: Aki Pihlman

Tutkimusapulaiset: Johanna Joensuu, Harri Jokinen, Päivi Repo

Kaivauksen tunnus: PP11

Kenttätyöaika: 3.5.–25.5.2011

Tutkitun alueen pinta-ala: 171,05 m²

Tutkimuksen rahoittaja: Turun kaupungin Kiinteistöliikelaitos

Esinelöydöt: TMM 22814

Löytöjen säilytyspaikka: Turun museokeskus, maalöytövarasto

Mustavalkonegatiivit: KF2011:428–431, 438 ja 447–449

Digitaaliset valokuvat: DT2011:48:2:01–16

Kaivausraportin säilytyspaikka: Turun museokeskus

Kaivausraportin kopiot: Museovirasto

Johdanto

Turun kaupunki uudisti puistojen puustoa vuosien 2008–2011 aikana. Porthaninpuiston länsikulmaan, ravintolan Pinellan ympäristöön kaivettiin kesällä 2011 viisi istutuskuoppaa. Käytännön toteutuksesta vastasi Turun kaupungin Viherliikelaitos, jonka toimesta kuopat mitattiin paikoilleen ennen kaivamista. Viherliikelaitos myös vuokrasi työmaalle kaivinkoneen kuljettajineen, sekä täytti dokumentoidut kuopat. Turun museokeskuksen palkkaamat arkeologit suorittivat paljastuneiden muinaisjäännösten dokumentoinnin. Kaivannot mitattiin takymetrillä käyttäen hyväksi Porthaninpuiston vuoden 2010 kaivausta varten siirrettyjä monikulmiopisteitä Uudenmaankadun ja Suurtorin reunassa. Mittaukset tehtiin vanhassa Turun kaupungin koordinaatistossa ja Turun kaupungin korkeusjärjestelmässä. Tämä sen vuoksi, että samaan puistojen uusimishankkeeseen liittyneissä Brahenpuiston ja Porthaninpuiston kaivauksissa vuosina 2008 ja 2010 oli käytetty kyseisiä Turun kaupungin koordinaatti- ja korkeusjärjestelmiä, ja että näin säilytettiin mittausdokumentoinnin yhtenäisyys.

Kuoppien syvyys oli 0,5 metriä. Kaivannot avattiin kaivinkoneella, ja paljastuneet rakenteet puhdistettiin esiin lapiolla ja lastoilla. Kun kaivannot oli dokumentoitu, ne täytettiin istutusmullalla. Puiden istutus suoritettiin syksyllä 2011. Kaksi kuoppaa lähellä Uudenmaankadun ja Itäisen Rantakadun risteystä jäi tässä vaiheessa avaamatta. Näiden kaivettavaksi aiottujen kuoppien viereen oli tuotu jäätelökioski, eikä kaivinkone mahtunut työskentelemään ahtaassa tilassa.

Kaivantojen yksikködokumentit on tallennettu Tuomiokirkonpuisto 2011 tietokantaan. Tuomiokirkonpuiston ja Porthaninpuiston istutuskuoppia kaivettiin samanaikaisesti toukokuussa 2011. Tuomiokirkonpuiston kaivaustyömaalta siirrettiin tarvittaessa tutkija ja tutkimusapulainen Porthaninpuiston työmaalle. (Tuomiokirkonpuiston kaivauksesta on olemassa erillinen raportti.) Porthaninpuiston kuoppien kaivamista ja dokumentointia tehtiin yhteensä kahdeksana päivänä, joinakin päivinä vain osa päivästä. Kummankin kaivaushankkeen kustansi Turun kaupungin Kiinteistöliikelaitos.

Kaivannoista poistettu maa-aines oli puistomultaa, joka sai tunnuksen **M3000**. Kerroksesta löytyi sgraffito-koristeisen vadin reunapala, suuri fajanssiastian korva ja 17 liitupiipunvarsien katkelmaa.

Kaivanto 1

Kaivanto avattiin Pinellan puistoravintolan kaakkoispuolelle, lähelle Suurtorin koillisreunaa. Puistokerroksen M3000 alta tuli esiin laastia ja tiilenporoa sisältänyttä multaa **M3001**. Sitä kaivettiin lapiolla. Kerroksesta alkoi pilkottaa kiviä ja tiilimuurausta. Esiin saatiin portaat, jotka oli tehty tasasivuisista kivilaaioista. Ne oli muurattu kummastakin päästään tiiliseinään. Portaat laskeutuivat etelästä pohjoiseen. Tiiliseinän länsipuolella näkyi tiilistä muurattua kellariholvauksen tyveä. Holvi oli romahtanut. Länsipuoleisen kellarin oviaukko saatiin näkyviin. Oven eteläpuoleisessa pielessä oli saranatappi. Ovi oli auennut sisään kellariin. Rakenteesta saatiin esille vain pintaosaa, noin metrin syvyydelle. Rakennekokonaisuus sai tunnuksen **R3002**.

Kuva DT2011_48_2_2: Rakennekokonaisuus R3002 kuvattuna N-suunnasta. Kuvaaja Elina Saloranta.

Venäläisessä kartassa vuodelta 1743 näkyy kaivannon kohdalla kookas kivitalo, joka sijaitsi suurtorin pohjoisreunassa. Kellari liittyy kyseiseen rakennukseen. Gadolinin kartassa vuodelta 1757 kookkaan tontin 16, 17 omisti kauppias Olof Hernberg. Tillbergin kartan aikaan vuonna 1809 tontin omisti kauppias Christian Hjelmerus.

Kaivanto 2

Kaivanto avattiin Gylichin pylväikön taakse, Ravintola Pinellan terassin itäpuolelle. Kaivannosta poistettiin pintamultaa 0,5 metrin paksuudelta. Esiin ei tullut rakenteita eikä kulttuurikerrosta. Kaivannon pohjoiskulmasta tuli esiin rykelmä kiviä, jotka mahdollisesti olivat peräisin hajonneesta kiveyksestä.

Kaivanto 3

Kaivanto avattiin Gylichin pylväikön edustalla olevan ravintolaterassin ja Pinella puistoravintolan väliselle alueelle, Porthanin puiston luoteisreunaan, Itäisen Rantakadun varteen. Kaivannosta tuli pintamullan alta esiin luodekaakko-suuntaisen tiilimuurauksen yläosaa. Muuraus oli tehty munkkilimityksellä. Se sai tunnuksen **R3003**.

Tiilimuurausta vastaa kohtisuorasti tuli kaivannon kaakkoisreunasta esiin koillis-lounaissuuntaisen perustuksen jäännös **R3004**. Rakenne koostui hajanaisista, pienehköistä, halkaisijaltaan noin 10 - 20 cm:n kokoisista kivistä ja tiilenkappaleista sekä parista kookkaammasta lohkokivistä. Rakennetta oli leikannut resentti viemärikaivanto **L3006**. Perustus liittyi mahdollisesti samaan kokonaisuuteen, kuin R3003.

Kuva DT2011_48_2_11. Tiilimuuraus R3003. Taustalla perustuksen jäännös R3004. Kaivannon pohjalla on täyttökerrosta M3005. Oikeassa yläkulmassa näkyy resentin viemärileikkauksen L3006 hiekkatäyttö. Kuvattu N-suunnasta. Kuvaaja Sonja Hukantaival.

Puistomullan alla oli kerros **M3005**. Se oli laastin ja tiilenporon sekaista multahiekkaa, ja tulkittiin vuoden 1827 palon jälkeen paikalle ajetuksi täyttökerrokseksi. Kerrosta kaivettiin vain vähän sen pintaosasta.

Venäläisessä kartassa näkyy kaivannon kohdalla kivitalo, joka sijaitsi Jokikadun varrella. Gadolinin kartassa kyseisen tontin nro 1 omistajaksi on merkitty kauppias Wittfot. Tillbergin kartan aikaan vuonna 1808 tontin omisti kauppias Mexmontan.

Kaivannot 4 ja 5

Kaivanto 4 avattiin Ravintola Pinellan koillispäädyssä olevan huoltorakennuksen kaakkoispuolelle, ravintolan jätesäiliön viereen. Se todettiin heti resentin kaivannon sekoittamaksi. Sen viereinen kuoppa 5 avattiin seuraavaksi. 0,5 metrin syvyiset kaivannot yhdistettiin. Kaivannoissa ei ollut säilyneenä dokumentoitavia jäännöksiä.

Turussa 24.1.2012

Elina Saloranta

Liitteet

Karttaluettelo
Karttamerkkiselite
Yleiskartat 1.0001 – 2.0005
Rakennekartat 2.2001 – 2.2003
Löytöluettelo
Valokuvaluettelo
Pinnakkaiskopioid mustavalkokuvista ja digitaalisista kuvista

Turku Porthaninpuisto 2011

Karttaluettelo

Numero	Karttatyyppi	Kartan sisältö	Koko	MK
1.0001	Yleiskartta	Kaivausalueet vuosilta 2008, 2010 ja 2011.	A3	1:1000
1.2001	Yleiskartta	Porthaninpuisto. Kaivannot 1-5.	A3	1:250
1.2002	Yleiskartta	Porthaninpuisto. Kaivanto 1; pinta- ja pohjavaaitus.	A3	1:20
1.2003	Yleiskartta	Porthaninpuisto. Kaivanto 2; pinta- ja pohjavaaitus.	A3	1:75
1.2004	Yleiskartta	Porthaninpuisto. Kaivanto 3;pinta- ja pohjavaaitus.	A3	1:20
1.2005	Yleiskartta	Porthaninpuisto. Kaivannot 4-5; pinta- ja pohjavaaitus.	A3	1:50
2.2001	Rakennekartta	Porthaninpuisto. Kaivanto 1; R3002, M3000, M3001.	A3	1:20
2.2002	Rakennekartta	Porthaninpuisto. Kaivanto 2; M3000, mahdollinen kiveys.	A3	1:75
2.2003	Rakennekartta	Porthaninpuisto. Kaivanto 3; R3003, R3004, L3006, M3005, M3000.	A3	1:20

hiili, hiiltynyt puu, noki

palamaton puu, lahonnut puu

laastia

hiekkaa

tiilimurskaa / tiilimurskaa ja laastia

savi

puutarhakerros (humus)

kostea hiekan ja hiilensekainen savi

hiekansekainen savi

seveli

tyhjä kolo

T tiili

K kivi

pk palanut kivi

L laastia

hiili

R2064 rakenneyksikkö

M2077 maayksikkö

L2084 leikkausyksikkö

7,18 pintakorkeus

6,16 pohjakorkeus

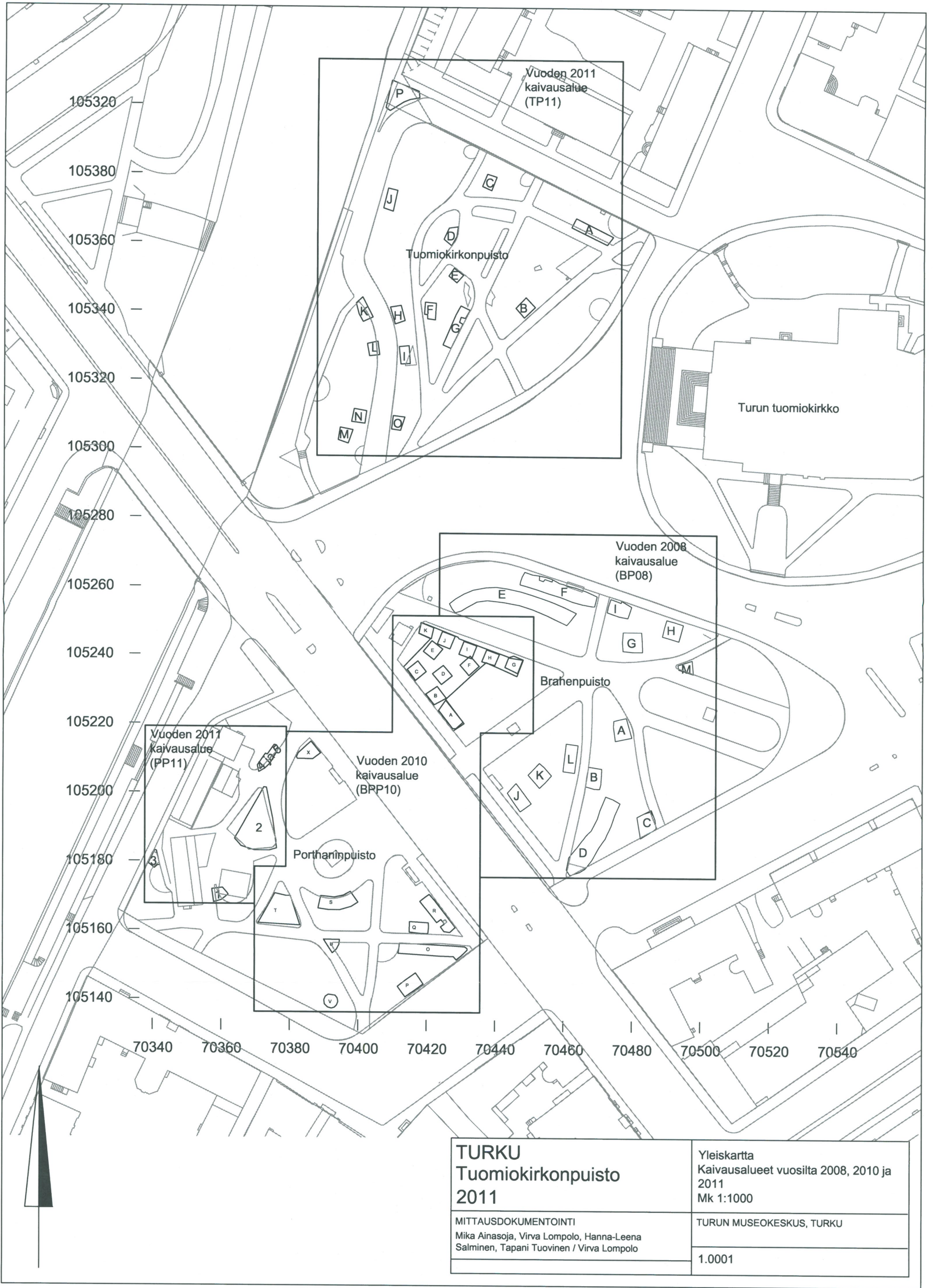
7,53
7,31 pinta- ja pohjakorkeus

TURKU
Tuomiokirkonpuisto
2011

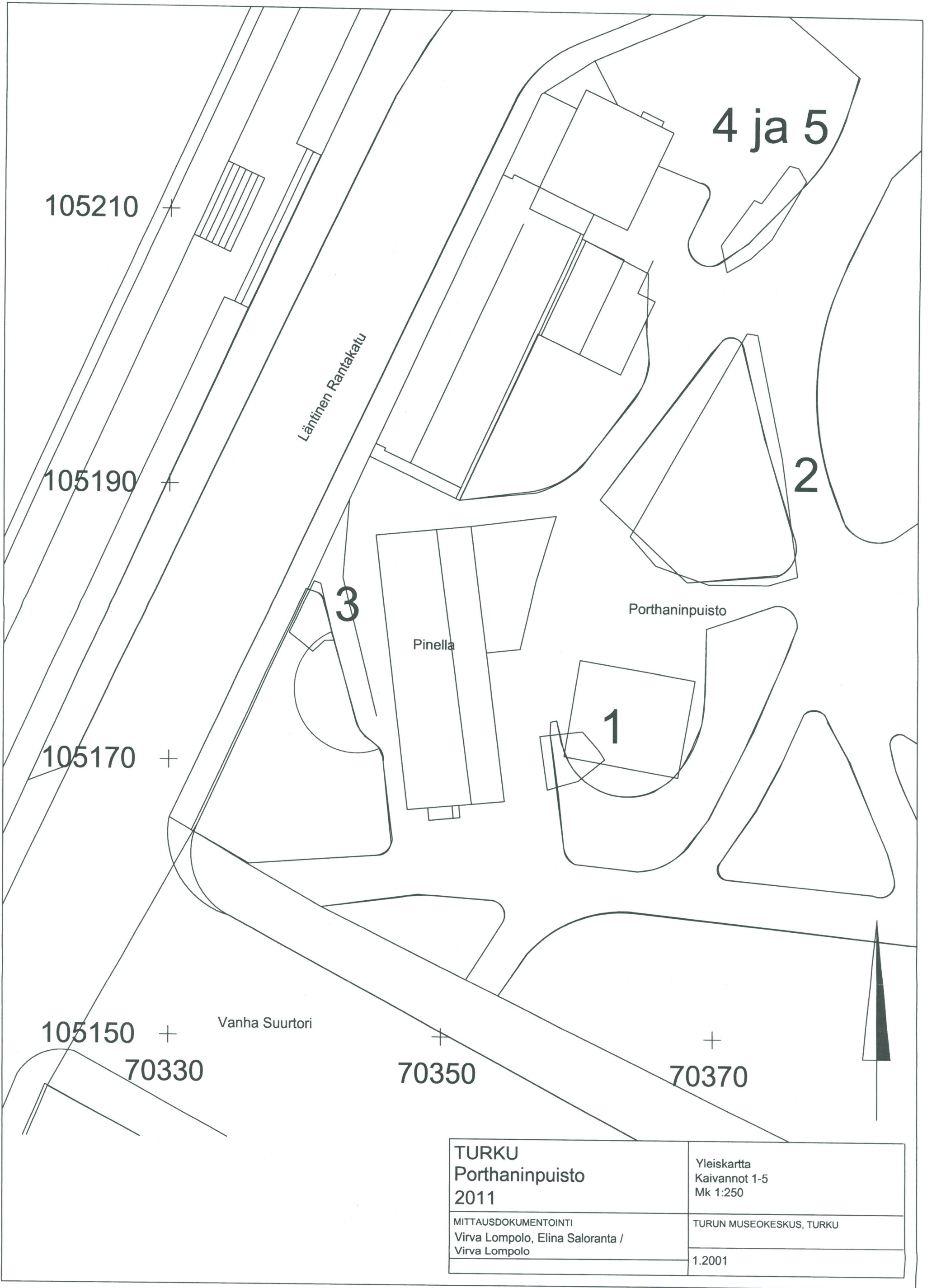
MITTAUSDOKUMENTOINTI
Virva Lompolo

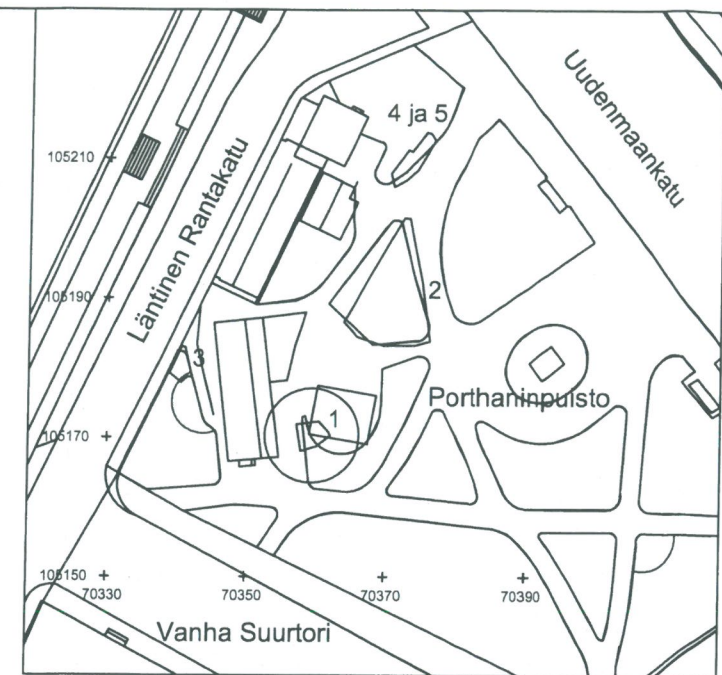
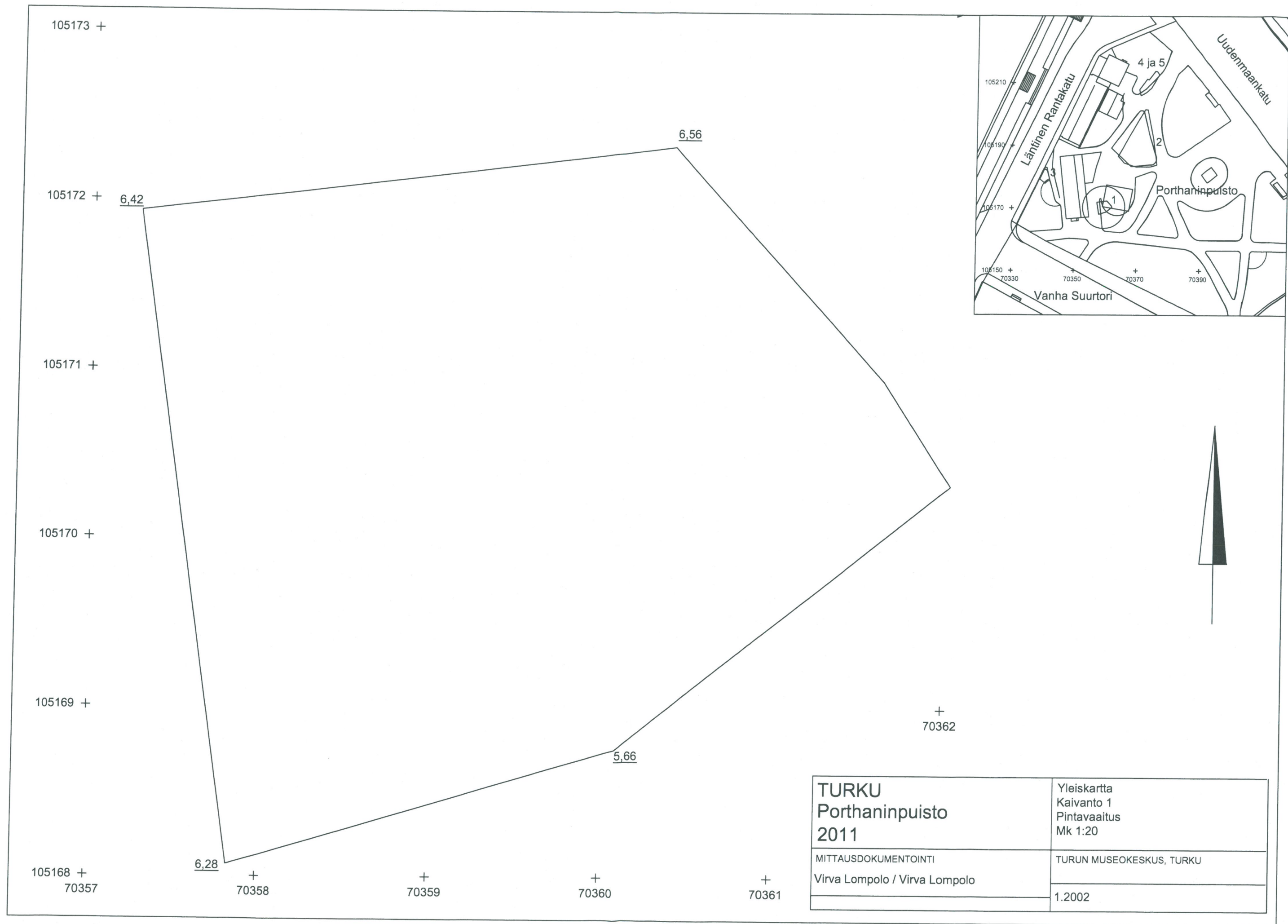
Karttamerkkiselite

TURUN MUSEOKESKUS, TURKU

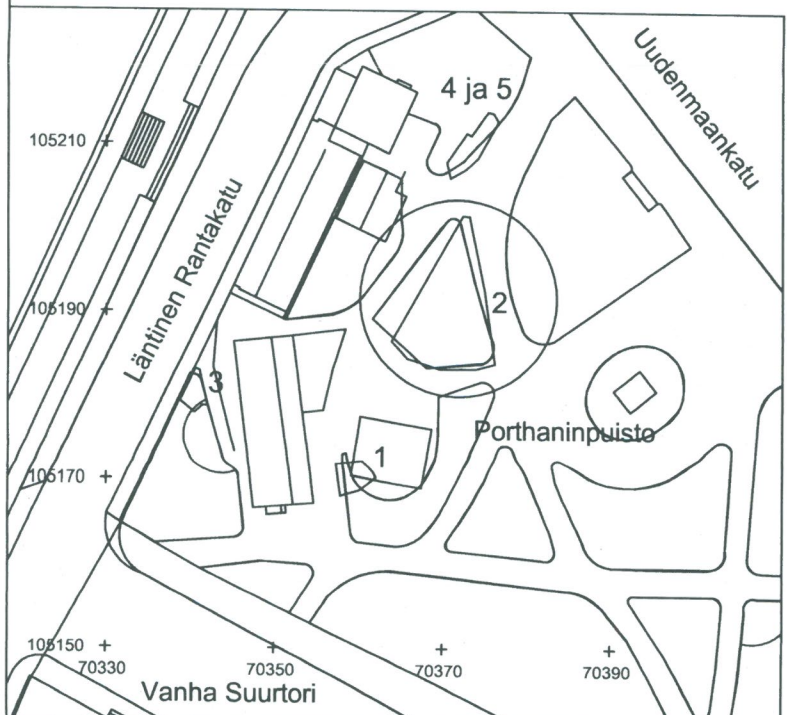
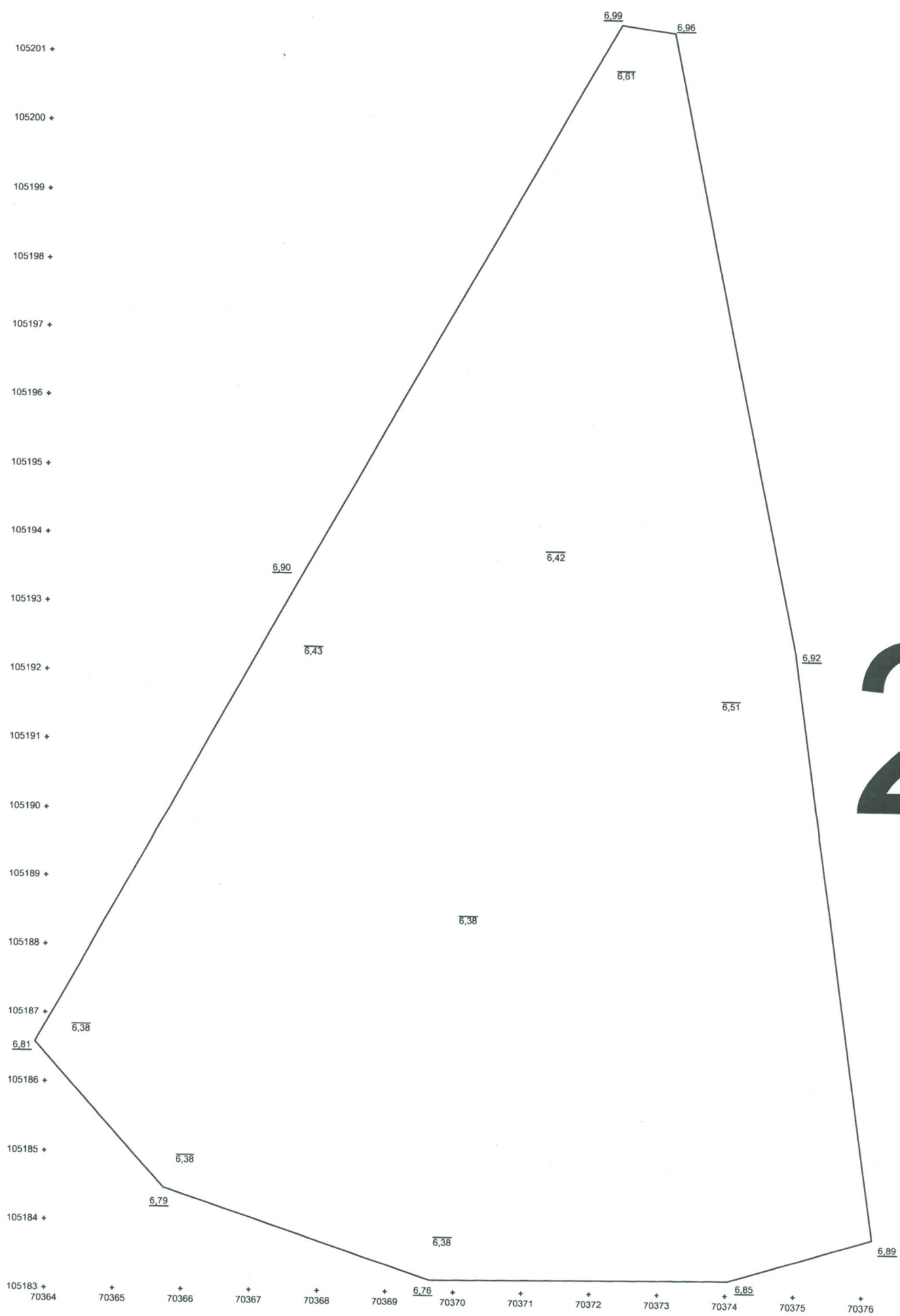

TURKU Tuomiokirkonpuisto 2011	Yleiskartta Kaivausalueet vuosilta 2008, 2010 ja 2011 Mk 1:1000
	TURUN MUSEOKESKUS, TURKU
	1.0001
MITTAUSDOKUMENTOINTI Mika Ainasoja, Virva Lompolo, Hanna-Leena Salminen, Tapani Tuovinen / Virva Lompolo	

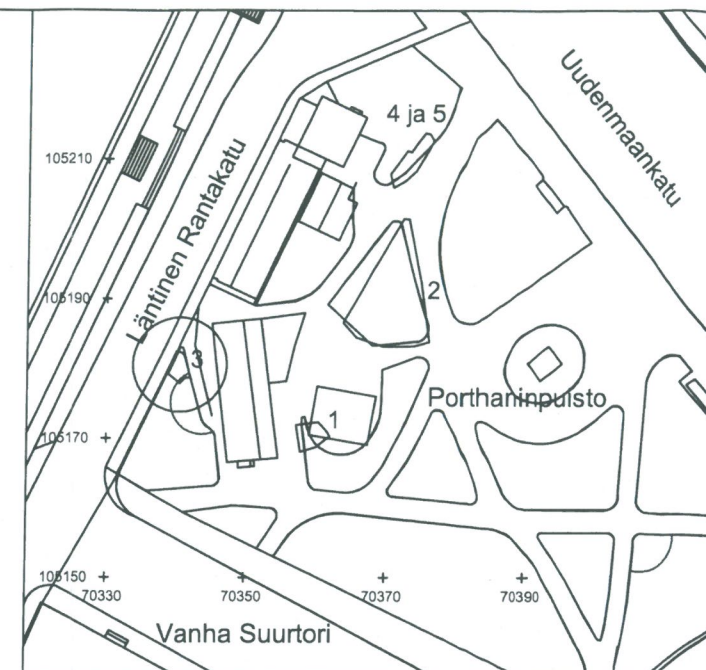
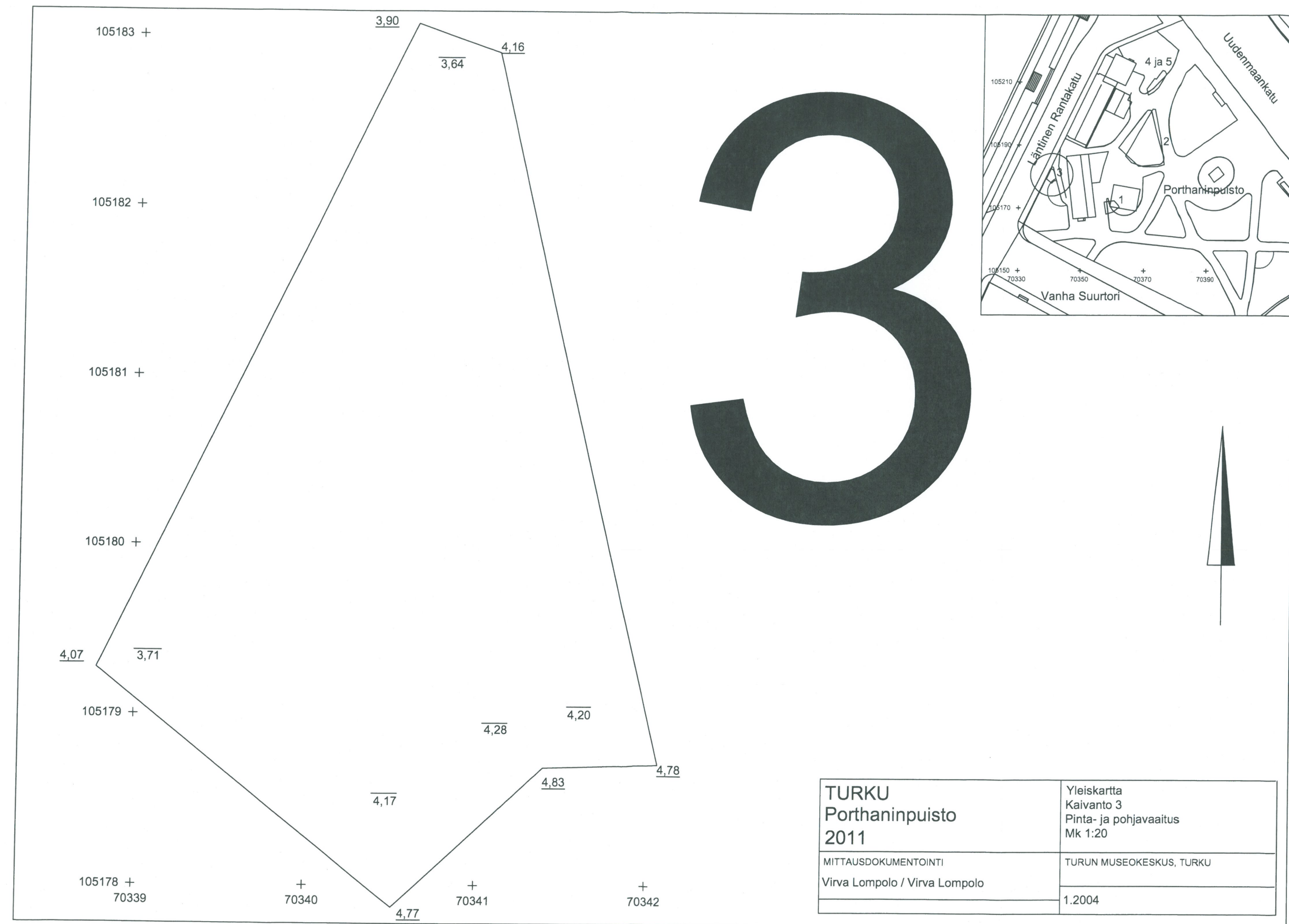

TURKU Porthaninpuisto 2011		Yleiskartta Kaivanto 1 Pintavaaitus Mk 1:20	
MITTAUSDOKUMENTOINTI		TURUN MUSEOKESKUS, TURKU	
Virva Lompolo / Virva Lompolo		1.2002	

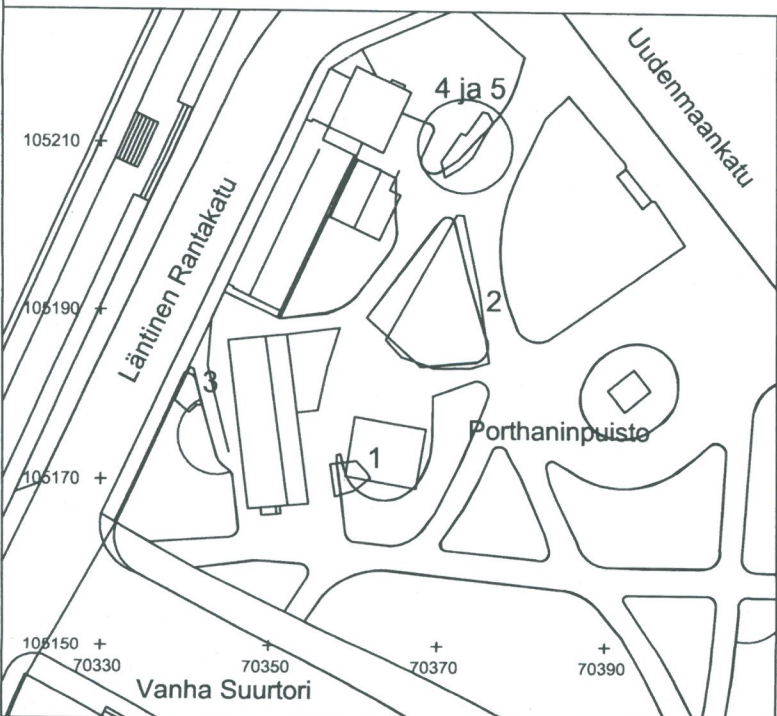
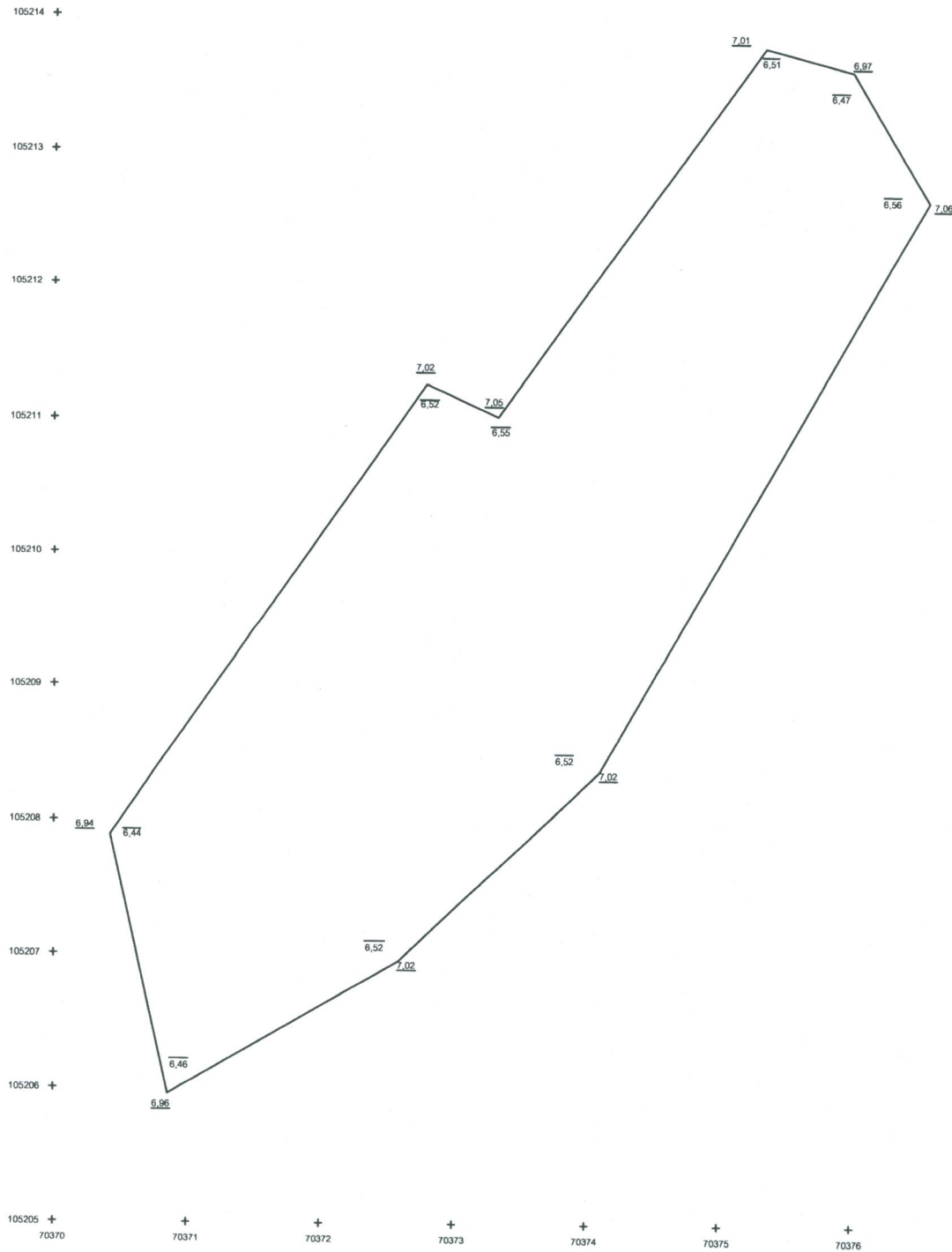

TURKU Porthaninpuisto 2011	Yleiskartta Kaivanto 2 Pinta- ja pohjavaaitus Mk 1:75
	TURUN MUSEOKESKUS, TURKU
	1.2003
MITTAUSDOKUMENTOINTI Elina Saloranta / Virva Lompolo	

TURKU Porthaninpuisto 2011	Yleiskartta Kaivanto 3 Pinta- ja pohjavaaitus Mk 1:20
	TURUN MUSEOKESKUS, TURKU
	1.2004
MITTAUSDOKUMENTOINTI Virva Lompola / Virva Lompola	

4 ja 5

TURKU
Porthaninpuisto
2011

MITTAUSDOKUMENTOINTI
Elina Saloranta / Virva Lompolo

Yleiskartta
Kaivannot 4 ja 5
Pinta- ja pohjavaaitus
Mk 1:50

TURUN MUSEOKESKUS, TURKU

1.2005

105201 +

105200 +

105199 +

105198 +

105197 +

105196 +

105195 +

105194 +

105193 +

105192 +

105191 +

105190 +

105189 +

105188 +

105187 +

105186 +

105185 +

105184 +

105183 +

70364

70365

70366

70367

70368

70369

70370

70371

70372

70373

70374

70375

70376

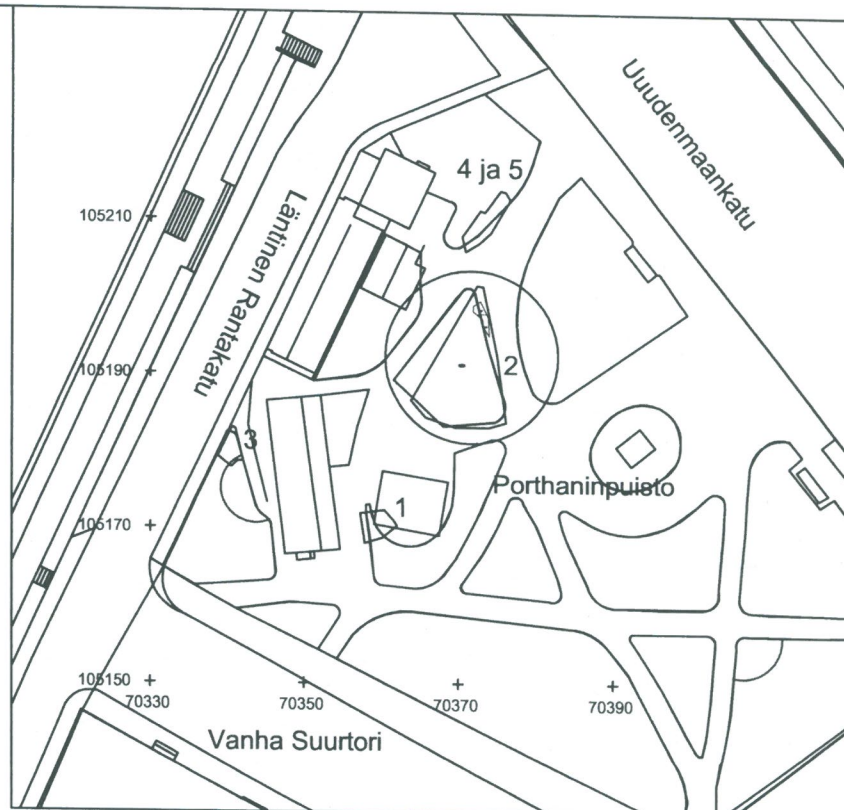
6.62

mahdollinen kiveyksen
jäännös

6.60

M3000

2

TURKU
Porthaninpuisto
2011

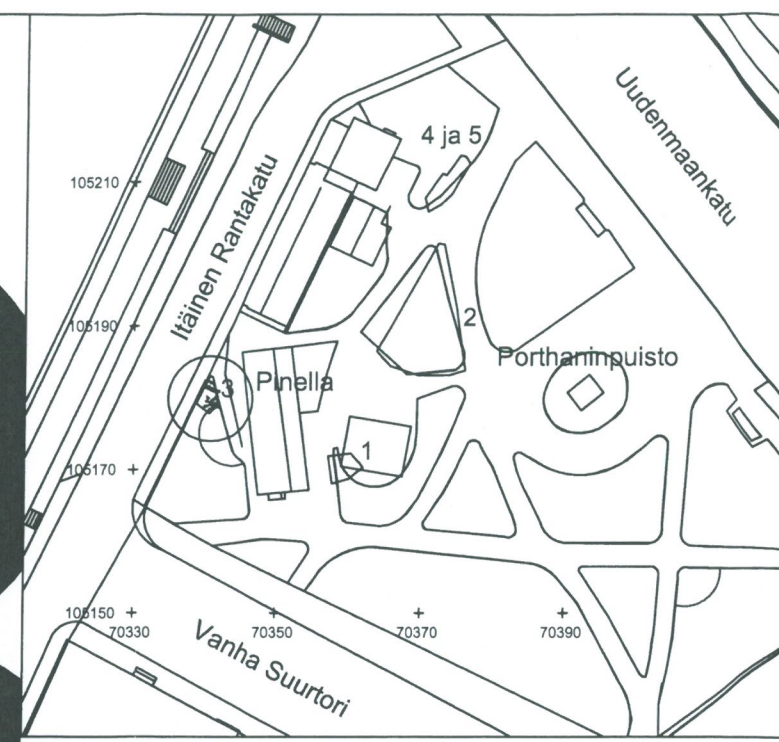
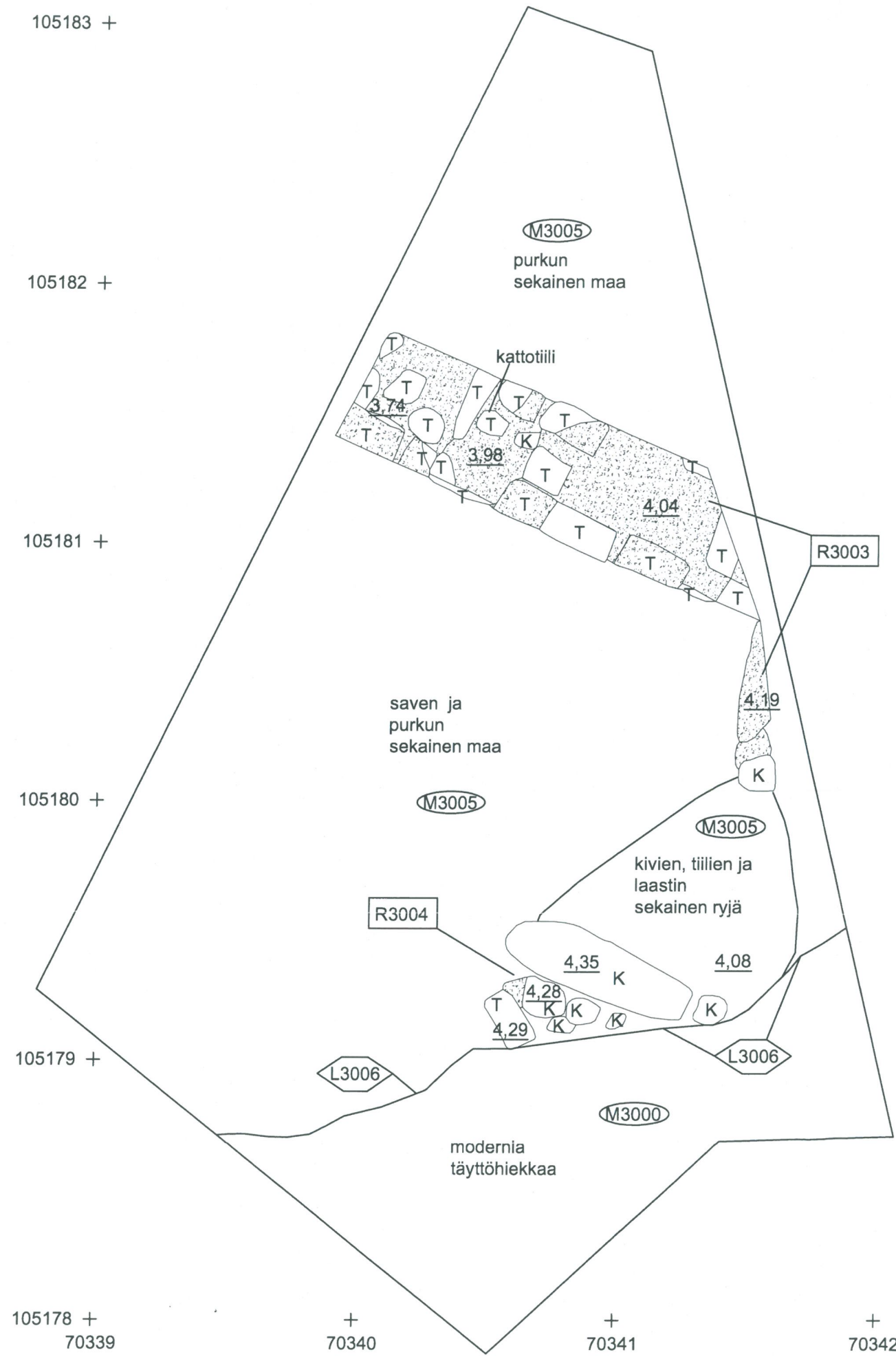
MITTAUSDOKUMENTOINTI
Virva Lompola / Virva Lompola

Rakennekartta
Kaivanto 2
M3000, mahdollinen kiveys
Mk 1:75

TURUN MUSEOKESKUS, TURKU

2.2002

3

TURKU Porthaninpuisto 2011	Rakennekartta Kaivanto 3 R3003, R3004, L3006, M3000 ja M3005 Mk 1:20
MITTAUSDOKUMENTOINTI Virva Lompola / Virva Lompola	TURUN MUSEOKESKUS, TURKU 2.2003

Turku Porthaninpuisto 2011

Löytöluettelo TMM 22814

- KE3000:001 Yksikkö M3000. Porthaninpuisto, kuoppa 2.. Keramiikka-astia, 1 kpl. Huokoinen lasitettu punasavi. Sgraffito-koristeisen vadin reunapala. Reuna hieman sisäänpäin taittuva ja ulkopinnalta profiloitu. Sisäpinnalla valkosaviliete, johon uurrettu kuvioita, sekä rippeltä värittömästä lyijylasitteesta.
- KE3000:002 Yksikkö M3000. Porthaninpuisto, kuoppa 3.. Keramiikka-astia, 1 kpl. Hieno fajanssi. Suuri korva, luultavasti kahvikannusta tms. Korvan poikkileikkaus soikea. Pinnalla valkoinen tinalasite.
- LI3000:001 Yksikkö M3000. Porthaninpuisto, kuoppa 3.. Liitupiippu, 1 kpl. . Koristellun varren katkelma. Koristeluna vartta kiertävät kapeat siksak-viivat ja vierekkäisten ympyröiden muodostamat raidat.
- LI3000:002 Yksikkö M3000. Porthaninpuisto, kuoppa 3.. Liitupiippu, 16 kpl. . Varsien katkelmia.

Turku Porthaninpuisto 2011

Valokuvaluettelo

Luetteloituja valokuvia yhteensä 24

KF-alkuiset arkistonumerot tarkoittavat mustavalkonegatiiveja, DT-alkuiset digitaalisia valokuvia

Numero	Sisältö
	Valokuvaaja Elina Saloranta
DT2011:48:2:01	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 1. Portaat R3002. Kuvattu lounaasta. 4.5.2011.
DT2011:48:2:02	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 1. Portaat R3002. Kuvattu koillisesta. 4.5.2011.
DT2011:48:2:03	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 1. Portaat R3002. Kuvattu lännestä. 4.5.2011.
DT2011:48:2:04	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 1. Portaat R3002. Kuvattu luoteesta. 4.5.2011.
DT2011:48:2:05	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 1. Portaat R3002, pieli. Kuvattu luoteesta. 4.5.2011.
DT2011:48:2:06	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 1. Portaat R3002, yksityiskohta: rautainen silmukka ovenpielessä. Kuvattu luoteesta. 4.5.2011.
	Valokuvaaja Sonja Hukantaival
DT2011:48:2:07	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 2. Kiviä kaivannon koillispäässä. Kuvattu luoteesta. 10.5.2011.
DT2011:48:2:08	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 2. Kiviä kaivannon koillispäässä. Kuvattu luoteesta. 10.5.2011.
DT2011:48:2:09	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Tiiliseinä R3003 ja kivikeskittymää. Kuvattu luoteesta. 12.5.2011.
DT2011:48:2:10	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Tiiliseinä R3003 ja kivikeskittymää. Kuvattu luoteesta. 12.5.2011.
DT2011:48:2:11	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Tiiliseinä R3003. Kuvattu pohjoisesta. 12.5.2011.
DT2011:48:2:12	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Yksityiskohta tiiliseinässä R3003. Kuvattu pohjoisesta. 12.5.2011.
DT2011:48:2:13	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Tiiliseinä R3003. Kuvattu luoteesta. 12.5.2011.
DT2011:48:2:14	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Tiiliseinä R3003. Kuvattu lounaasta. 12.5.2011.
DT2011:48:2:15	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Kivikeskittymää kaivannon lounaispuolella. Kuvattu luoteesta. 12.5.2011.
DT2011:48:2:16	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Tiiliseinä R3003 ja kivikeskittymää. Kuvattu lännestä. 12.5.2011.
	Valokuvaaja Elina Saloranta
KF2011:428	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 1. Portaat R3002. Kuvattu lounaasta. 4.5.2011.
KF2011:429	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 1. Portaat R3002. Kuvattu kaakosta. 4.5.2011.
KF2011:430	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 1. Portaat R3002. Kuvattu koillisesta. 4.5.2011.
KF2011:431	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 1. Portaat R3002. Kuvattu luoteesta. 4.5.2011.
	Valokuvaaja Sonja Hukantaival
KF2011:438	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 2. Kiviä kaivannon koillispäässä. Kuvattu etelästä. 10.5.2011.
KF2011:447	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Tiiliseinä R3003 kuvattuna lännestä. 12.5.2011.
KF2011:448	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Tiiliseinä R3003 kuvattuna luoteesta. 12.5.2011.
KF2011:449	Porthaninpuisto 2011/ Kaivanto 3. Tiiliseinä R3003 kuvattuna pohjoisesta. 12.5.2011.

KF 2011: 441

KF 2011: 440

KF 2011: 439

KF 2011: 438

KF 2011: 437

KF 2011: 436

KF 2011: 435

KF 2011: 434

KF 2011: 433

KF 2011: 432

KF 2011: 431

KF 2011: 430

KF 2011: 429

KF 2011: 428

KF 2011: 427

KF 2011: 426

KF 2011: 425

KF 2011: 424

KF 2011: 423

KF 2011: 422

KF 2011: 421

KF 2011: 420

KF 2011: 419

KF 2011: 418

KF2011:470

KF2011:469

KF2011:468

KF2011:467

KF2011:466

KF2011:465

KF2011:464

KF2011:463

KF2011:462

KF2011:461

KF2011:460

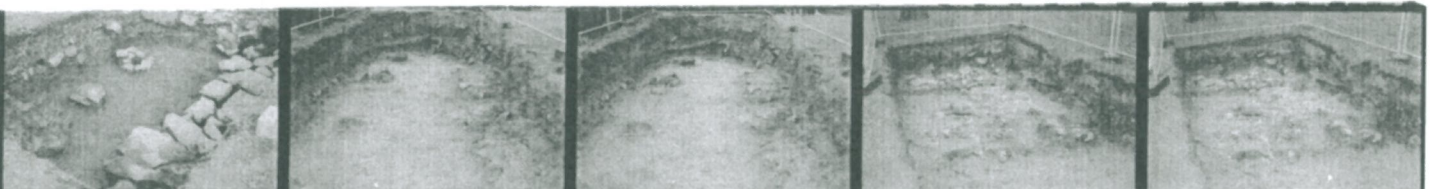

KF2011:459

KF2011:458

KF2011:457

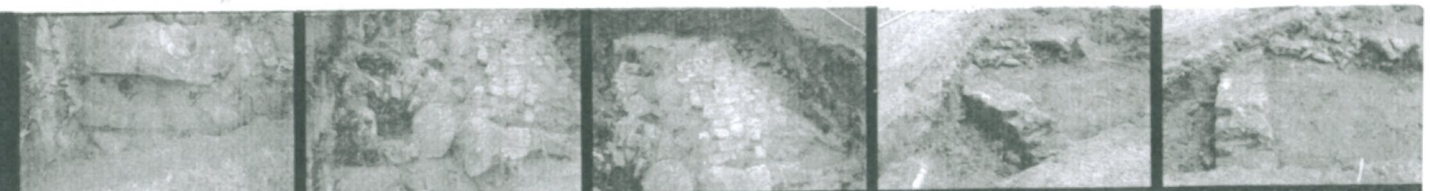
↑
KF2011:456

KF2011:455

KF2011:454

KF2011:453

KF2011:452

KF2011:451

KF2011:450

KF2011:449

KF2011:448

KF2011:447

KF2011:446

KF2011:445

KF2011:444

:443

File Name : DT2011_48_2_1.jpg

File Name : DT2011_48_2_10.jpg

File Name : DT2011_48_2_11.jpg

File Name : DT2011_48_2_12.jpg

File Name : DT2011_48_2_13.jpg

File Name : DT2011_48_2_14.jpg

File Name : DT2011_48_2_15.jpg

File Name : DT2011_48_2_16.jpg

File Name : DT2011_48_2_2.jpg

File Name : DT2011_48_2_3.jpg

File Name : DT2011_48_2_4.jpg

File Name : DT2011_48_2_5.jpg

File Name : DT2011_48_2_6.jpg

File Name : DT2011_48_2_7.jpg

File Name : DT2011_48_2_8.jpg

File Name : DT2011_48_2_9.jpg